

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 29. Nr.1. 2009

SVENSKA ARKEOLOGISKA SAMFUNDETS ÅRSMÖTE 2009

Plats: Stora hörsalen, Statens historiska museum, Stockholm. Ingång från Storgatan 41.

Tid: Onsdagen den 29 april, kl. 18.00

Kaffe, föredrag och diskussion

Direkt efter årsmötet, kl. 19.00, bjuder Samfundet på kaffe med tilltugg i museets restaurang och kl. 19.30 börjar i Hörsalen ett föredrag, som åtföljs av diskussion.

Svenska Arkeologiska Samfundet hade sett fram emot en diskussion om Kulturutredningens förslag angående arkeologin i samband med årsmötet, men eftersom den innehöll så litet av relevans för arkeologin har vi valt ett annat tema. Vi menar att det kan vara av intresse för Samfundets medlemmar att få en orientering i hur arkeologi i samband med markexploatering ser ut i ett större perspektiv. Hur säkrar man det arkeologiska kulturarvet i samband med markexploatering i andra länder i Europa? Vilka för- och nackdelar finns med olika system? Hur kopplas undersökningarna till pågående forskning? Hur prioriterar man i olika länder? Hur ter sin den

svenska uppdragsarkeologin i jämförelse med den i andra länder?

Som utgångspunkt för diskussionen kommer vi att höra ett föredrag av Agneta Lagerlöf, med bidrag av Carolina Andersson, båda 1:e antikvarier vid Samhällsavdelningen på Riksantikvarieämbetet. Båda har en mångsidig och långvarig erfarenhet av svensk uppdragsarkeologi och har också inblickar i andra europeiska länders system. Agneta har nyligen medverkat som expert vid översynen av uppdragsarkeologi på Irland. Titeln på föredraget är: "Towards a knowledge driven archaeology!" – Översynen av irländsk uppdragsarkeologi och utblickar mot övriga Europa. Föredraget hålls på svenska.

Ny bok utgiven av Svenska Arkeologiska Samfundet

I samband med årsmötet kommer också boken *Arkeologisk framtid* att presenteras. Boken är ett resultat av Arkeologmötet i Lund i april 2008. Ämnet för Arkeologmötet var "Framtidens arkeologier – tendenser och visioner", och femton

föredragshållare var inbjudna att tala kring tre ämnen: ”Framtidens stora berättelser”, ”Framtidens perspektiv – från vilket håll?” samt ”Arkeologiernas roll i framtiden”. I boken finns tretton av dessa föredrag presenterade som essäer. Tillsammans ger de en dagsaktuell inblick i svenska arkeologers framtidsvisioner. Boken innehåller även inlägg av kulturminister Lena Adelson Liljeroth, professorn i etnologi Birgitta Svensson och professor emeritus i idéhistoria Sven-Eric Liedman.

Passa på att köpa boken i samband med årsmötet! Den säljs då till rabatterat pris, endast 100 SEK!

Dagordning för årsmötet

1. Mötets öppnande
2. Frågan om mötets behöriga utlysande
3. Fastställande av dagordning
4. Val av mötesordförande, mötessekreterare samt två justeringsmän tillika rösträknare
5. Upprättande och justering av röstlängd
6. Verksamhetsberättelse (utdelad)
7. Bokslut (utdelad)
8. Revisionsberättelse
9. Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen
10. Styrelsens förslag till budget för 2009 (utdelad)
11. Val av styrelseledamöter (ett år) och suppleanter (ett år)
12. Val av internrevisorer och suppleanter. Val av auktoriserad revisor

13. Fastställande av eventuella avgifter
14. Ärenden väckta av ledamöter
15. Övriga frågor
16. Mötets avslutande

I enlighet med stadgarna skall förslag som ledamot vill ha behandlat lämnas till styrelsen senast fyra veckor före årsmötet. Har du förslag - maila eller posta dem till ordföranden Tore Artelius, Riksantikvarieämbetet, UV Väst, Kvarnbygatan 12, 431 34 Mölndal, e-post tore.artelius@raa.se.

Arkeologi i Stockholms län 2008

Nils Ringstedt

Intressant seminarium!

Länsförbundets arkeologisektion inbjöds 28 januari 2009 till ett intressant seminarium på länsstyrelsen i Stockholm.

Spännande undersökningar i länet 2008 sammanfattades. Länsantikvarie Mats Jonsäter hälsade välkommen. Information lämnades om grävningar av stenåldersboplatser vid *Arlandastad* (Niklas Stenbäck) och vid *Jordbromalm* (Alex Gill). Roger Wikell berättade om skålgropshällar i *Mörby i Turinge*. Grävning intill en häll avslöjade t ex två stenpackningar i söderläge. De täckte var sin grop. I en grop återfanns en malsten. Den andra innehöll en halv malsten. Sotlager fanns i groparna. Hällen var brandskadad. Det är uppenbart att grävningar vid hällristningar kan leda till oanade upptäckter och på sikt bidra till att belysa de forntida riterna!

Guldringen i Alby

Länsmuseets Åsa Berger talade engagerat om grävningar i Alby vid Botkyrka nära "Kumbla" bytomt. Ett gravfält undersöktes. Av speciellt intresse var den fyrsidiga stenpackning, som påträffades

under två vikingatida, fyrsidiga stenpackningar. De senare gravarna innehöll bl.a. ben från hund, katt, fågel, människa, ett hänge, två torshammar-ringar i var sin urna, extremt grova nitar, pärlor, en liten skål. Den underliggande stensättningen bjöd emellertid på en mycket stor överraskning! Den var gigantisk och täckte ca 45 m². Dateringen är romersk järnålder. Packningen kantades av uppställda flisor. De som på den stora stensättningen lade två gravar under vikingatid var medvetna om den stora graven, den äldsta på platsen.

I mitten av den stora graven var ett tomrum. Här fanns en härdliknande anordning med skärvsten på ytan. Vid undersökningen dök sensationellt en guldfingerring plötsligt upp – liksom ben av människa. Guldringen är tung och väger 10,2 gram. Den är ornerad. På insidan finns en valk. Analys av ringen visar att den är gjord av elektron – en blandning av guld och silver. Troligen är den tillverkad i Mälardalen. Det syns att ringen är använd. Den dateras till 200-300-talet e. K. Hör den ihop med de ben som påträffades i graven? Ingen tolkning

har hittills hunnit utföras av platsen.

Analysresultat avvaktas!

Foto: Mattias Ek.

Platåhuset i Karsvik

Docent Anders Carlsson berättade medryckande om utgrävningen i maj 2008 av bl. a. platåhuset, en stormannahall, i Karsvik i Norra Ängby, Bromma. Platåhuset upptäcktes av författaren för flera år sedan (se Ledungen 2004:2 och 2004:3). Seminariegrävningen av studenter vid arkeologiska institutionen gav fynd av bl. a. kniv, bryne och keramik från vikingatid men också föremål från medeltid och recent tid. Som andra platåhus var detta uppbyggt av en stor stenpackning. En stor stensättning intill med grop grävdes och tros ha varit fylld av vatten – ett led i dåtida kult. Karsvik kan

ha varit ett centrum för rituella aktiviteter administrerat av ett centrum i Ulvsunda! Vikingatida fynd (nitar, brända ben, en pilspets, keramik) påträffades under två resta stenar, som antas ha hört till ett s. k ”femstenarör” – markering av Karsviks bytomt en gång i tiden. Enligt Carlsson är brandlagret tillfört för att ge röset legitimitet enligt dåtida landskapslag! Om tillstånd beviljas, fortsätter grävningen 2009.

Foto: Nils Ringstedt.

Den märkliga myntskatten i Sundveda nära Märsta

Louise Evanni och kollegor gjorde en fantastisk upptäckt vid grävning av en ordinär äldre järnåldersgrav 2008. Undersökningen bedömdes som en enkel

rutinundersökning då plötsligt en silver-skatt dök upp bestående av totalt 482 mynt med vikten ca 600 gram. Skatten är nedlagd på 800-talet. Sammansättningen är sensationell. Flera rariteter finns bland mynten, t ex det äldsta sasanidiska myntet i Skandinavien, ovanligt många persiska mynt från 400-talet e. Kr., mynt från Bagdads första myntningsår, sällsynta nordafrikanska imitationsmynt och ett ovanligt karolingiskt mynt. Det är ovanligt med en myntskatt i en grav – senast påträffades en sådan skatt 1827 i Uppland, den s.k. Väsbyskatten! Hur kom skatten hit? Handel är en trolig orsak. Sold är en annan förklaring eller kompensationspengar för stupad anhörig i strid utomlands. I vart fall uppmärksammades skatten i media över hela världen!

En kultplats vid Lilla Ullevi

Undersökningen av en fantastisk lämning, ett harg (offerplats/kultplats byggd av sten) vid *Lilla Ullevi* beskrevs av Mattias Bäck - en helig plats vigd till guden Ull och från ca 600-750 e.Kr. Stenkonstruk-

tionen täckte 100 m² och hade två ”armar” av sten. De öppnade sig mot en glipa i berget. Anläggningen saknar motstycke i Norden! Vidare påträffades 65 amuletringar, använda i kulten. Här fanns även ett inhägnat område med eldningsplatser. Ovanliga föremål var en sköldbuckla, en silverplåt (från en hjälm eller ett dryckeshorn) och ett ornerat guldbeslag. Anna-Lena Hallgren redogjorde för grävning av boplatsen vid Lilla Ullevi och Anna Hed Jacobsson för undersökning av gravfältet. Anders Wikström berättade slutligen om fynd av nya gravgårdar i Sigtuna. Sammantaget var det en ytterst givande seminariedag!

Nils Ringstedt

NYA LEDAMÖTER

Till Samfundet har följande nya ledamöter invalts:

Kristian Göransson
Olle Heimer
Kristina Josephsson Hesse
Adam Lindhagen
Cecilia Ljung
Per Nilsson
Maria Nordlund.
Håkan Petersson
Magnus Reuterdahl

GJALLARHORNET

Deadline för nästa Gjallarhornet är den 30 april. Bidrag skickas till Anders Hansson, helst med e-post: anders.hansson@jamtli.com

Alternativt: Anders Hansson, Jamtli, Box 709, 831 28 Östersund.

Du vet väl att du kan få Gjallarhornet per epost!? Skicka din epostadress till Bodil Petersson, bodil.petersson@ark.lu.se

HEMSIDA

Besök Samfundets hemsida

www.arkeologiskasamfundet.se

ÅRSAVGIFT 2009

Vi har ett nytt år och med det en ny årsavgift att betala. Avgiften är fortfarande blygsamma 100 kronor per år. Det är ett lågt belopp men nog så viktigt för Samfundets arbete.

Får du Gjallarhornet via mail så betala in avgiften på pluskonto 351210-0. Glöm inte att notera avsändare och att inbetalningen avser årsavgift 2009.

Om du får Gjallarhornet med vanlig post använd bifogat inbetalningskort. Glöm inte avsändare.

**Väl mött på årsmötet i
Stockholm 29 april kl. 18.00**